

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД

«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та соціальних наук

Положення про самостійну роботу студентів

для здобувачів вищої освіти за освітніми програмами «Психологія», «Соціальна робота», «Публічне управління та адміністрування», «Туризм», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Філологія»

Київ 2019

Положення про самостійну роботу студентів – здобувачів вищої освіти за освітніми програмами «Психологія», «Соціальна робота», «Публічне управління та адміністрування», «Туризм», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Філологія».

Авторський колектив: **І.П.Бідзюра**, доктор політичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук; **Ю.О.Мєлков**, доктор філософських наук, професор, голова науково-методичної ради Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук, заступник завідувача кафедри політології, соціології та соціальної роботи; **Н.В.Грабовенко**, кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук.

Схвалено Вченою Радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 12 від 19.12.2018 року).

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук (протокол № 4 від 29.11.2018 року).

Розглянуто та рекомендовано Науково-методичною радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин і соціальних наук.

Бідзюра І. П., Мєлков Ю. О., Грабовенко Н. В. Положення про самостійну роботу студентів. – К.: МАУП, 2018. – с.

ЗМІСТ

Вступ.....	
1. Вимоги до забезпечення самостійної роботи студента (СРС).....	
2. Планування самостійної роботи студента.....	
3. Організація самостійної роботи студента.....	
4. Керівництво самостійною роботою студентів.....	
5. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студента.....	
6. Контроль і оцінювання самостійної роботи студента.....	

Вступ

Самостійна робота студентів відіграє важливу роль у вихованні свідомого ставлення здобувачів вищої освіти до оволодіння професійними компетенціями, прищепленні їм звички до спрямованої інтелектуальної праці. Важливо, щоб студенти не просто здобували знання, а й опановували способи їх добування.

Самостійна робота викликає у студентів, особливо перших курсів, ряд труднощів, а саме пов'язаних із:

- необхідністю самоорганізації позааудиторного часу з вивчення дисципліни;
- недостатністю навичок аналізу, конспектування, роботи з першоджерелами, умінням чітко викладати свої думки, планувати свій час, враховувати індивідуальні особливості своєї розумової діяльності і фізіологічні можливості;
- практично повною відсутністю психологічної готовності до самостійної роботи, незнанням загальних правил її організації.

Одним з основних завдань науково-педагогічного працівника-викладача є допомога студентам в організації їх самостійної роботи. Це особливо важливо в сучасних умовах розвитку суспільства, коли фахівцеві після закінчення закладу вищої освіти доводиться підвищувати рівень своїх знань шляхом самостійного навчання впродовж життя.

Значущість самостійної роботи для здобувачів вищої освіти:

1. Поглиблене вивчення фахових навчальних дисциплін;
2. Формування стійких самостійних поглядів і переконань;
3. Формування цінних якостей: працьовитість, дисциплінованість, акуратність, творчий підхід до справи, самостійність мислення;
4. Розвиток вміння самостійно здобувати і поглиблювати знання.

1. ВИМОГИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

1. Умови для самостійної роботи студентів створюються Академією і її структурними підрозділами (інститутами).

2. Умови, які забезпечують успішне виконання студентами самостійної роботи:

- готовність студентів до самостійної праці;
- мотиваційність завдання (для чого?, чому сприяє?);
- чітке формулювання завдань для самостійної роботи;
- наявність і доступність необхідного навчально-методичного та довідкового матеріалу як друкованого, так і електронного, методичних рекомендацій щодо виконання самостійної роботи, технологічних карт проходження індивідуального освітнього маршруту студента, доступу до мережі Інтернет;
- наявність чіткого алгоритму, методу виконання роботи, знання студентом способів її виконання;
- чітке визначення викладачем форм звітності, термінів виконання; критеріїв оцінки, звітності;
- наявність чіткої системи постійного контролю якості виконаної самостійної роботи;

- консультаційна допомога, в тому числі взаємодія в мережі Інтернет;

3. Матеріально-технічне й інформаційно-технічне забезпечення СРС включає:

- навчально-наукову бібліотеку, укомплектовану виданнями відповідно до чинних норм із читальними залами;

- комп'ютерні класи з можливістю роботи в мережі Інтернет;

- аудиторії для проведення консультацій та самопідготовки;

- навчальну, навчально-методичну літературу та інші матеріали.

3. Структурні підрозділи Академії (інститути, факультети, кафедри, лабораторії тощо) створюють необхідні умови для участі студентів у науково-дослідній роботі.

4. Відповідальність за створення умов для проведення СРС покладається на завідувачів кафедр структурних підрозділів Академії (інститутів). **Облік СРС здійснюють викладачі у журналах обліку успішності.**

5. Самостійна навчальна (СРС) і індивідуальна науково-дослідна робота (ІНДР) виконуються студентами під керівництвом викладача, який, як правило, виконує аудиторну роботу в академічній групі.

6. Самостійна робота студента має:

- бути виконаною особисто студентом або групою студентів, де кожен її член самостійно виконує свою частку колективної роботи;

- являти собою закінчену розробку (чи її етап), де розкриваються й аналізуються актуальні проблеми з певної теми або її окремих аспектів;

- демонструвати достатню компетентність студента (студентів) у розкритті питань, що досліджуються;

- мати навчальну, наукову та (або) практичну спрямованість і значущість, містити певні елементи новизни (при виконанні науково-дослідної роботи).

7. Письмова СРС оформляється відповідно до вимог, розроблених кафедрою, та інших нормативних документів, що стосуються виконання та оформлення наукових, навчально-методичних та інших робіт.

8. Відповідальність за якість самостійної роботи покладається на студента.

2. ПЛАНУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

1. Планування СРС здійснюється відповідно до визначених науково-обґрунтованих нормативів часу на виконання всіх видів навчальних завдань з кожної дисципліни.

2. При складанні навчальних планів визначається загальний обсяг часу, що відводиться на самостійну роботу (як різниця між обсягом часу, відведеним на теоретичне навчання в цілому, і обсягом часу, відведеними на обов'язкове аудиторне навантаження, консультації з теоретичного навчання);

3. Планування обсягу часу, відведеного на позааудиторну самостійну роботу з конкретної навчальної дисципліни, здійснюється викладачем і відображається у робочій навчальній програмі. Викладачем навчальної дисципліни самостійно визначаються витрати часу на виконання конкретного навчального завдання: на підставі спостережень за виконанням студентами аудиторної самостійної роботи, опитування студентів про витрати часу на різні завдання, хронометражу власних витрат на вирішення конкретної задачі з урахуванням знань і умінь студентів. За сукупністю завдань визначається обсяг часу на позааудиторну самостійну роботу з навчальної дисципліни.

4. При розробленні робочої програми з навчальної дисципліни та плануванні змісту позааудиторної самостійної роботи викладачем встановлюється

зміст і обсяг теоретичної навчальної інформації та практичні завдання для кожної теми, яка виносить на позааудиторну самостійну роботу, визначаються форми, методи та критерії оцінки результатів.

5. Графік СРС передбачає обов'язкові і додаткові види самостійної роботи.

6. Розподіл обсягу часу на позааудиторну самостійну роботу в порядку денному студента не регламентується розкладом.

7. Обсяг планового часу на самостійну позааудиторну роботу визначається на основі врахування загального ліміту часу, регламентується нормативними документами МОНУ, навчальним (робочим навчальним) планом і складає 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

8. Зміст позааудиторної самостійної роботи визначається відповідно до таких рекомендованих її видів:

- *для оволодіння знаннями*: читання тексту (підручника, першоджерела, додаткової літератури, ресурсів Інтернет); складання плану тексту; графічне зображення структури тексту; складання електронної презентації; конспектування тексту; виписки з тексту; робота зі словниками та довідниками: ознайомлення з нормативними документами; навчально-дослідницька робота; використання аудіо- і відеозаписів, комп'ютерної техніки та Інтернету тощо;

- *для закріплення і систематизації знань*: робота з конспектом лекцій; робота над навчальним матеріалом (підручника, першоджерела, додаткової літератури, аудіо- та відеозаписів); складання плану і тез відповіді; складання таблиць для систематизації навчального матеріалу; вивчення нормативних матеріалів; відповіді на контрольні питання; аналітична обробка тексту (анотування, рецензування, реферування тощо); підготовка тез повідомлень до виступу на семінарі, конференції; підготовка рефератів, доповідей; тематичних кросвордів тощо;

- *для формування умінь*: рішення завдань і вправ за зразком; рішення варіативних завдань і вправ; виконання креслень, схем; виконання розрахунково-графічних робіт; вирішення ситуаційних виробничих (професійних) завдань; підготовка до ділових ігор; проектування і моделювання різних видів і компонентів професійної діяльності; підготовка курсових і дипломних (магістерських) робіт; експериментально-конструкторська робота; дослідно-експериментальна робота тощо.

9. При плануванні завдань для позааудиторної роботи рекомендується використовувати наступні типи самостійної роботи:

- репродуктивна – передбачає алгоритмічну діяльність за зразком в аналогічній ситуації;

- реконструктивна – пов'язана з використанням накопичених знань і відомого способу дії в частково зміненій ситуації;

- евристична (частково-пошукова) – полягає в накопиченні нового досвіду діяльності та застосуванні його в нестандартній ситуації;

- творча – спрямована на формування знань-трансформацій і способів дослідницької діяльності.

Види завдань для позааудиторної самостійної роботи, їх зміст і характер можуть мати варіативний і диференційований характер, враховувати специфіку спеціальності, даної дисципліни, індивідуальні особливості здобувача вищої освіти.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

1. Самостійна робота студента в сучасній дидактиці тісно пов'язана з організуючою роллю викладача, тому її організацією займається безпосередньо кафедра.

2. Перелік завдань для СРС (обов'язкових для виконання та за вибором студента), форми її організації та звітності, терміни виконання кожного виду роботи визначаються робочою програмою навчальної дисципліни (розділ 7 “**Контроль навчальних досягнень**”).

Випробуваною формою організації СРС є **складання графіка**, в якому зазначаються терміни усіх заходів, обсяг часу, відведеного на самостійну роботу, тематика занять, література з конкретизацією тем і сторінок.

3. Співвідношення аудиторної і самостійної роботи студентів з вивчення навчальних дисциплін встановлюється з урахуванням її значення для професійної підготовки фахівця, рівня складності дисципліни, наявності, доступності та якості навчальних і науково-методичних видань.

4. Викладач у ході занять особливу увагу звертає на формування у студентів раціональних умінь і навичок розумової праці (вміння працювати з навчальною/науковою літературою, розподіляти матеріал на змістові частини, складати план і запитання до прочитаного, виділяти головну думку, самостійно робити висновки з прочитаного і доводити їх), тобто пропонує такі завдання, які потребують самостійності, найповнішого виявлення знань і навичок та потребують відповідної розумової активності.

5. Організація самостійної роботи студента передбачає розробку необхідної документації, яка регламентує і методично забезпечує самостійну діяльність студентів.

6. При складанні плану СРС, визначенні її змісту й обсягу, кафедра враховує **збалансованість** СРС з іншими видами навчальної роботи (упереджує перевищення загального (24-30 академічних години) тижневого навантаження). Наявність і цілеспрямоване дотримання погоджених норм часу на СРС дисциплінує і організує працю студента.

7. СРС з кожної дисципліни може містити крім обов'язкової складової ще й вибіркову. Обов'язкова складова СРС передбачає опанування програмного матеріалу дисципліни; вибіркова – виконання завдань, які студент вибирає з метою підвищення свого професійного рівня, особистого рейтингу. Як правило, до таких завдань відноситься робота науково-дослідницького і творчого характеру. Її результати фіксуються на відповідних сторінках академічного журналу та в журналі обліку роботи викладача.

8. Студенти, які розпочинають вивчення дисципліни, **на перших заняттях** мають бути поінформовані викладачем щодо організації самостійної роботи з дисципліни, а саме: перелік і обсяг обов'язкових і вибіркових завдань, терміни їх виконання; особливості оцінювання, **графік проведення консультацій**, а також отримання **опису** дисципліни, методичних вказівок та індивідуальних завдань для СРС тощо.

8. Організація і контроль ходу й змісту самостійної роботи і її результатів здійснюється згідно з **графіком контролю СРС кафедри**. Середньозважений бал, набраний студентом за виконання завдань з самостійної роботи, додається до суми

середньозважених балів, набраних студентом з інших видів навчальної роботи з дисципліни.

9. Збільшення частки самостійної роботи і відповідне зниження аудиторного навантаження студента повинно супроводжуватися адекватним збільшенням кількості академічних годин, які відводяться на поточні групові й індивідуальні консультації, індивідуальну роботу зі студентами, контроль знань студентів (контроль самостійної роботи), розробку науково-методичних і навчальних матеріалів з дисципліни на допомогу студенту.

10. З метою підготовки студентів до самостійної навчальної та науково-дослідної роботи, формування первинних навичок самостійної роботи **в дисципліні “Вступ до фаху”** в одній із тем слід розглянути питання про **“Організацію самостійної роботи студентів”** (перший навчальний семестр).

4. КЕРІВНИЦТВО САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ

1. Керівництво СРС – індивідуально-консультативна робота – це форма організації навчальної роботи викладача зі студентами, яка здійснюється на основі особистісно-діяльнісного підходу шляхом створення необхідних умов для виявлення і розвитку індивідуальних здібностей студента. Вона проводиться з метою посилення мотивації студентів до пізнавальної діяльності.

2. Навчальний час, відведений для індивідуально-консультативної роботи викладача зі студентами, визначається нормами часу й обліку навчальної роботи (наказ МОНУ від 07.08.2002 р., № 450) на основі робочого навчального плану.

3. Індивідуально-консультативна робота, як правило, проводиться у вигляді консультацій, інколи – індивідуальних занять у формі: діалогу з різних навчальних проблем; перевірки виконання завдань із СРС; виконання індивідуальних завдань (курскових та дипломних (магістерських) робіт, розрахункових, творчих робіт тощо); евристичної бесіди; наукової роботи та ін.

4. Консультація – одна з форм організації освітнього процесу, що проводиться з метою отримання студентом відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання, пояснення певних теоретичних положень та їх практичного застосування.

При цьому виділяють такі види консультацій:

- тематичні – проводяться за певними темами дисципліни або найбільш складними питаннями програмного матеріалу;

- цільові – використовуються перед проведенням модульної контрольної роботи або іншого виду поточного чи підсумкового контролю;

- активні – консультації з використанням активних методів навчання (наприклад, у формі прес-конференції);

- з самостійної роботи – проводяться при підведенні підсумків СРС, у процесі роботи студентів над курсовими та дипломними (магістерськими) роботами тощо.

5. Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами здійснюється відповідно до графіка (додаток), складеного кафедрою, в якому визначено форми індивідуально-консультативної роботи (індивідуальні заняття, консультації, перевірка виконання та захисту індивідуальних завдань, перевірка контрольних робіт), що винесені на поточний контроль, час і місце проведення консультацій тощо.

Графік проведення індивідуально-консультативної роботи з кожної дисципліни доводиться до відома студентів на початку її вивчення і розміщується на інформаційних стендах кафедри.

6. Навчальне навантаження викладача на перевірку самостійної роботи студентів визначено наказом МОНУ від 07.08.2002 р., № 450 – 0,33 год. на одну роботу; крім того, 4 години на місяць – на консультації студентів). **Графік консультацій (день, час, аудиторія), затверджується завідувачем кафедри.**

Відсутність зазначеного графіка консультацій *не дає права* викладачеві звітувати про виконання цього виду навантаження. Аналогічно встановлюється час на консультації з дипломного проектування та інших видів індивідуальних завдань.

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СРС

1. Навчально-методичні та навчальні матеріали й видання мають містити в собі рекомендації щодо СРС з урахуванням специфіки конкретної навчальної дисципліни.

2. Рекомендації для самостійного вивчення або повторення навчального матеріалу повинні містити вказівки щодо терміну, обсягу, якості засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних і наукових видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, вимоги і приклади оформлення самостійної письмової роботи.

3. Навчально-методичні видання, що розробляються кафедрами з урахуванням збільшення частки СРС, повинні містити у собі методичні вказівки й рекомендації з самостійної роботи й оформлятися таким чином, щоб базові складові тексту (визначення, концепції, ідеї тощо) були *виділені*.

4. Методичні вказівки (крім зазначених) до *практичних* занять повинні містити приклади розв'язання задач, варіанти завдань для самостійної роботи; до *лабораторних* робіт – стислі теоретичні відомості з теми лабораторної роботи (у випадку відсутності в бібліотеці достатньої кількості підручників/посібників), методику виконання і обробки отриманих результатів, вимоги до оформлення тощо; до *семінарських* занять – тематику і методику опрацювання теоретичних питань з акцентуванням уваги студента на основних проблемних питаннях, що розглядаються; до *курскових* та *дипломних* проектів (робіт) – зміст і структуру проекту (роботи), короткий зміст кожного підрозділу, вимоги до оформлення тексту, графічної частини, літератури, приклади оформлення текстової і графічної частини.

6. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

1. Результати СРС оцінюються згідно з чинними шкалами оцінювання – вітчизняною і ЄКТС – викладачем (відповідної дисципліни) або комісією.

2. В залежності від особливостей дисципліни, характеру самостійної роботи викладач може встановити такі форми контролю:

- поточний контроль (захист) виконаних самостійної роботи;
- поточний контроль виконаних практичних завдань, в т.ч. письмові модульні контрольні роботи;
- тестовий чи інший контроль тем (модулів), винесених викладачем на самостійне опрацювання студентів;

- поточний контроль засвоєння матеріалу семінарських (практичних) занять на основі відповідей на питання, повідомлень, доповіді, дискусій тощо;

- поточний контроль в системі модульного динамічного об'єктно-орієнтованого навчального середовища;

- усна доповідь та/або письмовий звіт про розв'язання ситуаційних завдань тощо;

- індивідуальний чи колективний проект (робота), передбачений навчальною програмою з дисципліни, що потребує формування практичних навичок і умінь студентів;

- звіт про проходження практики, науково-дослідну роботу (чи її етапи);

- стаття, тези виступу та інші публікації в наукових, навчально-популярних, навчальних виданнях за підсумками самостійної навчальної та науково-дослідної роботи, опубліковані за рішенням кафедри або вченої ради інституту.

3. Курсові роботи, творчі роботи оцінюються комісією, затвердженою рішенням кафедри, яка складається з двох-трьох викладачів кафедри, включаючи керівника проекту (роботи).